

Lector Paul van Eijk:

'OMGEVINGSWET IS MEGAKANS VOOR WATERSECTOR'

TEKST PAULINE VAN KEMPEN | BEELD ISTOCKPHOTO

De nieuwe Omgevingswet komt eraan en dat is een megakans voor de watersector, meent Paul van Eijk, lector 'Duurzaam water in de Omgevingswet' bij hogeschool Van Hall Larenstein. Maar wenen wordt het wel, voor iedereen. "Het gaat hier om de grootste wetswijziging sinds 1848."

'Dit is de grootste wetswijziging sinds 1848'

Vlak voor de coronacrisis het land op slot zette, sprak H₂O met Paul van Eijk over de Omgevingswet. De lector aan Van Hall Larenstein weet best dat niet iedereen meteen warme gevoelens krijgt bij 'zijn' onderwerp. Net nog bij de koffieautomaat op de gang van de hogeschool in Leeuwarden: een collega bekent eerlijk dat hij niet weet wat de Omgevingswet inhoudt. Aan Van Eijk zal het niet liggen. "Daarom ben ik zo enthousiast", zegt hij. Van Eijk is programmaleider Omgevingswet bij Waterschap Vallei en Veluwe en sinds februari vorig jaar ook lector 'Duurzaam water in de Omgevingswet' bij Van Hall Larenstein. Meestal werkt hij op de locatie in Velp, vandaag is hij in Leeuwarden om weer eens bij te praten met collega's. "Het gaat om de grootste wetswijziging sinds 1848", aldus de milieuplanoloog. "Er worden 26 wetten, waaronder de Waterwet, 60 amvb's en 75 ministeriële regelingen samengevoegd. Alle overheden zijn hier momenteel druk mee bezig. Maar het zit nog lang niet bij iedereen in het hoofd. En ook veel docenten hebben geen idee." De invoering van de nieuwe wet - die moet zorgen voor minder regels, meer maatwerk en betere besluitvorming - is herhaaldelijk uitgesteld, maar wordt nu dan toch echt van kracht. In februari stemde de Eerste Kamer in met de Invoeringswet, die de overgang van de bestaande naar de nieuwe wetgeving regelt en die op onderdelen aanvult. Tot 2029 is er sprake van een overgangperiode.

Coronacrisis

Inmiddels heeft minister Stientje van Veldhoven (Milieu en Wonen) besloten de

geplande inwerkingtreding per 1 januari 2021 vanwege de coronacrisis opnieuw uit te stellen. Uit een tussentijdse evaluatie bleek dat met name de aansluiting op de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) om extra inspanningen vraagt, die nu niet haalbaar zijn. In overleg met gemeenten, provincies en waterschappen is afgesproken dat deze maand (mei, *pvk*) een nieuwe invoeringsdatum wordt bepaald. Uitgangspunt is de vertraging zo kort mogelijk te houden. Uitstel is geen afstel, zo benadrukt ook de Unie van Waterschappen.

Bij de hele exercitie rond de Omgevingswet draait het maar voor 20 procent om nieuwe wet- en regelgeving, betoogt Van Eijk. Voor 80 procent gaat het over een andere manier van werken. En vooral dat is wat hem boeit. "Overheden en private partners moeten nu echt geïntegreerd en gebiedsgericht gaan werken aan de duurzame ontwikkeling en bescherming van de kwaliteit van de leefomgeving."

Dat betekent dat de verschillende ruimtelijke opgaven, perspectieven en belangen bijeengebracht en tegen elkaar afgewogen worden, om vervolgens een samenhangend besluit te nemen. Afhankelijk van de opgave voeren de verschillende overheden de regie. Van Eijk: "De watersector is door de Omgevingswet een gelijkwaardige, serieuze partner geworden in het ruimtelijk-economisch domein. Als bijvoorbeeld een gemeente plannen maakt om een nieuwe woonwijk te bouwen, moet zij het waterschap daar vanaf het begin bij betrekken. Hierdoor zijn de waterschappen beter in staat om vroegtijdig adviezen te geven, bijvoorbeeld over het volgen van water als ruimtelijk ordenend >

Paul van Eijk (53) is sinds vorig jaar april lector 'Duurzaam water in de Omgevingswet' bij hogeschool Van Hall Larenstein (VHL). In die rol is hij verantwoordelijk voor het praktijkonderzoek naar water als ordenend principe bij ruimtelijke ontwikkelingen binnen de Omgevingswet. Van 2014 tot 2018 was hij al lector 'Duurzame watersystemen' bij dezelfde instelling. Het lectoraat komt voort uit de samenwerking van Waterschap Vallei en Veluwe en VHL. Bij Vallei en Veluwe is Van Eijk daarnaast programmaleider voor de implementatie van de Omgevingswet. Eerder werkte hij onder andere als adviseur ruimtelijke ordening en milieubeleid voor het Gewest Zuid-Kennemerland en als leidinggevende bij de provincies Zuid-Holland en Drenthe. Van Eijk promoveerde in 2003 aan de Technische Universiteit Delft op een onderzoek getiteld 'Vernieuwen mét water'. Hij bekleedde ook verschillende bestuurlijke functies in de watersector, onder andere bij STOWA en bij het Hoogheemraadschap van Delfland.

Foto Stefan Martens

principe, zodat er op de juiste locaties wordt gebouwd."

Niet of te laat

Dat klinkt logisch, maar het gebeurt nu vaak niet of te laat. Ook bewoners moeten straks vanaf het begin bij de planvorming worden betrokken. Alle overheden zijn verplicht om zogenaamd participatiebeleid te maken. "Van inspraak naar beginspraak" noemt Van Eijk dat. "Daarmee verrijk je de plannen aan de voorkant."

Bij één digitaal loket - het Omgevingsloket - kan iedereen alle informatie over de leefomgeving bekijken. Het Omgevingsloket is onderdeel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), waaraan nu volop getimmerd wordt. Dit bevat straks alle omgevingsvisies, omgevingsplannen en programma's waarin de overheden hun beleid moeten vastleggen; iedereen die iets wil kan hier een omgevingsvergunning aanvragen.

De waterschappen worden als enige overheid niet verplicht een omgevingsvisie op te stellen; zij brengen hun beleid in bij de gemeentelijke en provinciale omgevingsvisies. Juist hier liggen kansen om vernieuwend te zijn, meent Van Eijk. "De Omgevingswet genereert een veelomvattende ruimtelijke transitie. Tegelijkertijd is de waterwereld in transitie. Hoe mooi is het als die twee samengaan?"

Waterschappen zijn traditioneel gericht op het schoonmaken en afvoeren van water, verklaart hij. Maar dat wordt steeds complexer door een toename van milieuvreemde stoffen en door nieuwe doelen op het vlak van energie en circulaire economie. "De Omgevingswet legt de nadruk op preventie, gericht op het vasthouden en

schoonhouden van gebiedseigen water. De zorgplicht komt op het land te liggen. Wij gaan niet langer uit van onze eigen taken, maar denken mee met de doelen van anderen om gezamenlijke ruimtelijke plannen mogelijk te maken. Het is een paradigma-shift: van reactief en normgericht naar pro-actief en waardengericht, van 'nee tenzij' naar 'ja mits'."

Ook voor de watersector als geheel is de ruimtelijke transitie een 'megakans', meent Van Eijk. "Die vraagt namelijk van ons dat we geïntegreerd denken en de afvalwaterketen - de waterschappen en de drinkwaterbedrijven - niet los zien van het watersysteem."

"De komende veertig jaar neemt de drinkwatervraag, en daarmee de grondwaterwinning, enorm toe. Tegelijk verlaagt de grondwaterstand als gevolg van de klimaatverandering. Dat gaat dus niet samen. Op de Hoge Veluwe grijpen we daarom alle mogelijkheden aan om de infiltratiecapaciteit te vergroten. Hoe kun je het overschot van het ene moment koppelen aan het tekort van een ander moment? Kun je daarbij tegelijkertijd een bijdrage leveren aan natuurontwikkeling en hervorming van de landbouw?"

In het Xplorelab van Vallei en Veluwe doet de lector samen met studenten onderzoek naar 'klimaatmantels' en 'klimaatkanalen', waar water in ruimte en in tijd kan worden vastgehouden en schoongehouden. En vorig jaar al heeft dit waterschap - vrijwillig - een zogeheten Blauwe Omgevingsvisie 2050 opgesteld in de geest van de Omgevingswet. "We hopen natuurlijk dat deze visie en dit soort concepten worden meegenomen in de omgevingsvisies, programma's en plannen van gemeenten en provincies."

VIJF TIPS VOOR DE WATERSCHAPPEN

Cultuuromslag

Dit alles vraagt wel om een cultuuromslag, waarschuwt de lector. "De Omgevingswet is gebaseerd op vertrouwen. De onzekerheden worden groter. De waterschappen zijn, als technisch-rationele organisaties, gewend om van A naar B naar C en verder te gaan, nu wordt het misschien wel van A naar F en dan weer terug naar D. En waar we eerst vooral in de rol van de presterende en de rechtmatige overheid zaten, krijgen we nu ook een netwerkende en een responsieve rol. We moeten onze andere hersenhelft ontwikkelen."

Voordat de wet werkt zoals hij bedoeld is, zijn we dan ook een generatie verder, en misschien wel twee, voorspelt Van Eijk. Begin gewoon, luidt zijn advies. "Het is niet bedreigend, het is vooral leuk. Je moet naar buiten, dat geeft energie. Echt, het maakt je werk alleen maar leuker."•

- De Omgevingswet vraagt om 'leren door doen'. Ga gewoon aan de gang met de nieuwe kern-instrumenten (zie: aandeslagmetdeomgevingswet.nl) en wees niet te huiverig voor wat je nog niet precies weet.
- Omarm de ruimtelijke transitie, verbindt die met de watertransitie en stuur daar ook op. Maak mensen vrij voor strategisch omgevingsmanagement, zorg voor deskundigheidsbevordering en trek eventueel nieuwe disciplines aan zoals stedenbouwkundig ontwerpers en landschapsarchitecten.
- Doe dingen samen met gemeenten, collega-waterschappen, adviesbureaus en onderwijsinstellingen in de regio, bijvoorbeeld in Omgevingswetcafé's, met serious games of met de Escaperoom Omgevingswet. Spelenderwijs leer je het best.
- Creëer datagedreven leeromgevingen zoals Gebiedsateliers, begin experimenten en leer ervan ('evalueren!'), zowel tijdens als na afloop.
- Maak een digitale Eerste Hulp bij Omgevingswet (EHBO), een plek waar achtergronddocumenten, evaluaties, tips en O-MOOC's te vinden zijn.

'Van inspraak naar beginspraak. Daarmee verrijk je de plannen aan de voorkant'

(Advertentie)

<p>WATER EN RIOLERING</p>	 <p>accuraat</p>	<p>CLAMP-ON ULTRASOON FLOW METEN</p>	
			 <p>service</p>
<p>ULTRASOON FLOWMETEN. VANAF DE BUITENKANT METEN WAT VANBINNEN STROOMT.</p> <p>U-F-M B.V. +31 (0)165 855 655 info@u-f-m.nl www.u-f-m.nl</p>			 <p>Ultrasonic Flow Management</p>